

Akademiska hus, Kunskapens dag, Nalen 8 november 2007
Efva Lilja

Stigfinnare

Ett föredrag om kreativitet och mening, skitig urskog, rena hotell lobbys, Harleygarage och konstnärens rum - eller om verkligheten som kulturell konstruktion. Hur skapar vi rum för vår kreativa förmåga?

Den s.k. verkligheten är en kulturell konstruktion, präglad av våra idéer om oss själva, samhälle, kultur, religion... Den är en stark konstruktion – ett i allt dominerande spel där vi alla har våra roller tilldelade. Vem accepterar sin roll? Vem kräver sin roll? Vem skapar sin roll? Se dig omkring! Så många skriker efter uppmärksamhet eller stryker efter väggarna i tron om att vara osynliga.

För vem är ett givet objekt eller händelse det som det sägs vara? För vem är det allt man vill att det ska vara?

Vi framlever våra liv i olika rum, i inre och yttre rumsligheter. De inre utformar vi själva med tid och genomlevda erfarenheter. De yttre formas av politik, idéer om samhällsbyggnad och arkitektur. De yttre rummen bestämmer mycket av utvecklingen av de inre. Vår kreativitet utvecklas i relation till det stöd eller motstånd rum bjuder. Vem är du som säker stigfinnare, världsvan globetrotter eller skicklig ”meck”? Vem är du som väljer konstnärskap, direktörsstol eller arkitektens roll som kreatör?

Jag funderar: Om själva levandet är målet, är konsten för mig det som intensifierar upplevelsen av det. Genom konsten kan jag tänja det möjligas gräns och utmana min egen förmåga till det yttersta. Jag arbetar med danskonst. För mig är konsten mer verklig än den del av tillvaron som benämns som verkligheten. I dansen kan jag exponera den nakenhet, uppriktighet, tvivel och de påståenden som annars inte är möjliga. Jag använder mig av en idé om vad som gör tillvaron meningsfull. Vad gör du?

Mening?

Mening uppstår i konsten oftast ur en dialog kring det som kan hänföras till filosofi, etik, i viss mån moral men även estetik. Dialog för jag med både mig själv och andra, bekanta och obekanta. Jag för den med dem som finns nära eller långt borta. Jag för den med dig som vill medverka. Eftersom jag tror att vår livsåskådning formar vår bild av världen, är den bild konsten skapar avgörande för vårtolkning.

För mig har konsten alltid utgjort en frizon, där spelets regler ifrågasätts och byts mot andra som jag själv väljer. Konsten är för mig ett fredat rum för den uppriktighet, enkelhet och skönhet som jag många gånger saknar i den s.k. verkligheten. Kan en utvecklad idé kring det fysiska rum som understödjer kreativitet bidra till att fler fredade rum uppstår? Att uppmärksamheten skärps?

Horace Engdahl har skrivit om uppmärksamhet bl.a. det här: *”Till uppmärksamheten hör gärna en viss tankspriddhet. Den är som en samling veck i tänkandet, som förhindrar förhastad klarhet. Brist på uppmärksamhet visar sig snart hos en människa: hon blir konventionell.”*

Rörelse kommunicerar utifrån en medveten eller omedveten avsikt. Kroppen är ständigt aktiv i sitt tilltal. En rörelsens grammatik är omöjlig då dess variabler är oändliga och tolkningar alltid avhängiga dess kulturella, sociala men också rent kroppsliga ursprung. Vad är det som

kommunicerar en avsikt eller vilja? Vad är det som bildar mening? All rörelse har en tid, en energi och ett rumsligt förlopp. Det är genom att studera dessa parametrar och utveckla skicklighet i användandet (komponerandet) som ett medvetet förhållande till det kommunikativa möjliggörs. Det fysiska rummet understödjer, stimulerar eller begränsar rörelser. Arkitekten som rumskapare.

Arkitekter och konstnärer samarbetar alltmer. Arkitekter och konstnärer bedriver gemensamma forskningsprojekt. Arkitekter, konstnärer, filosofer, fysiker och fler – undersöker de möjligheter som bor i rum som skapas med omsorg och hänsyn taget till de faktorer som påverkar vår förmåga att se, lyssna, känna och uppleva det pågående på ett kreativt sätt. En tillit uppstår och den självkänsla som är förutsättningen för en kreativitet växer...

Ur tillit kommer viljan att ge sig hän. Att låta sig hänföras, förflyttas och resa också in i det undermedvetnas fantastiska fält eller ut i helt nya upplevelserum av såväl dröm som av intellektuell stimulans. Tanke möter tanke och kropp möter kropp.

Människans kreativitet är förutsättningen för all form av utveckling. Därför måste vi skapa rum för den kreativa förmågan, anta utmaningen och göra det omöjliga! Genom våra konstnärliga uttryck kan vi avläsa det kulturella tillståndet. Genom våra privata och offentliga rum kan vi avläsa det kulturella tillståndet. Hur har du det? Vi bygger vår identitet i medvetenhet om en kulturell tillhörighet. Så befinner vi oss alla i rörelse. Så tas vår kreativitet tillvara. Vi blir alla medskapare av betydelse, mål och mening. Vi värderar, tycker och tänker. Som barn eller vuxen, kvinna eller man, rik eller fattig, turk eller kines, som konstnär eller arkitekt. Olika. Vi ser olika på det som sker. Vi skapar olika betydelser och värderar olika mål olika. Så kan vi bli tydliga inför varandra och föra dialogen framåt. Nya processer uppstår. Vi går vidare.

Det förödande lagom

Normalt – vad är normalt annat än anpassat? Det finns alldeles för många anpassade rum. Normen bjuder att vi håller oss inom ramarna för vad som är accepterat och definierat av konvention och tradition. Vi lär och anpassar oss för att på bästa sätt liknvarandra. Vi betar oss normalt. Varför?

Ett stort hot mot kreativitet utgörs av tillrättaläggandets hämsko. När lagom får råda och nyttoaspekt läggs över målet. Så bedövas vårt medvetande och vi hänvisas till förenklade anpassade lösningar i missriktad ambition om att "lagom" passar alla. Lite lagom anpassat. I missriktad välvilja passiviserar människan och likgiltighet tar över. En esteticerad yta av sammanblandat, mixat samförstånd med syfte att spegla omvärldens förväntan. Kreativitet är inte möjligt utan ett krossande av denna yta. Vi måste våga se igenom. Ett uppmärksamt iakttagande och ett slags igenkännande av vansinnet inom oss. Ett bejakande av såväl det fula som av det vackra, av det våldsamma, av passionen eller av stillhetens alldeles egna poesi. Utan detta förlorar tillvaron sin mening.

Makt !

På resa mellan maktens boningar finns många tillfällen till reflektion över maktlöshet och vanmakt. Om kreativitet ska få utvecklas utifrån de meningsbildande perspektiv som utgör dess grundval, krävs en kunskap hos våra beslutsfattande politiker om villkor och verkan. Okunniga människor i maktposition är livsfarliga människor. De kan frånta oss den möjlighet till kunskap, kreativitet och språklig medvetenhet som kvalitativa upplevelser, arkitektur och god samhällsbyggnad kan ge. Oförmåga kärvar till begreppen och vi drabbas av det ordlösa utan att ges några redskap till försvar. Kunskap är viktigt. Och jag hör till dem som menar att arkitekter har makt.

Om du är nöjd och tillfreds är du förmodligen ganska passiv. Kreativitet förutsätter en otillfredsställelse med det rådande. Du måste vilja något mer, något utöver vad du redan vet, känner och har. Om du tvivlar måste du söka svar. Om du är hungrig måste du fixa något att äta. Om du är missnöjd vill du gärna göra något åt saken. Om du inte tycker om vad du ser måste du skapa alternativa bilder. Så låt oss värna känsligheten, uppmärksamheten, ifrågasättandet och möjligheten att betvivla.

Några av Tage Danielssons ord: *"Utan tvivel är man inte riktigt klok"*.

Hem

Kroppen är vår hemvist. Kroppen är vår utgångspunkt. Tiden finns bara när vi definierar den och i förhållande till rumsbegrepp så befinner vi oss alla någonstans. Så rör vi oss bland våra minnen och erfarenheter, tar sats och skapar oss nya. Det rum vi befinner oss i påverkar hur.

Varje dag återerövrar vi vår kreativitet, rörelse och dess kommunikativa förmåga i talande tystnad eller ursinniga vrål. Stum är kroppen aldrig. Vi står, går, ser, blundar, skrattar... Vi sträcker ut en hand. Tar och njuter av att vidröra eller äcklas över en oönskad beröring. Vi lever. Vi gör. Snart nog blir vi en av dem som vilar sig. Då först gräver vi ner våra kroppar att multna i jord eller förbränns till aska och tystnar. Till dess befolkar vi både goda och usla rum.

www.efvalilja.se
info@efvalilja.se